

ACADEMICTALK

**แนวความคิดทางยุทธศาสตร์
เพื่อการพัฒนาประเทศ ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569)
รองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)**

**HOPE AND DREAMS FOR THE FUTURE OF THAILAND
Strategic Concepts for National Development
For the period of 10 Years (2017–2026)
For The 20 Year National Strategy (2017–2036)**

พลโท เฉลิม คุหาวิชานันท์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

Maj.Gen. Chalerm Kuhavichanun

Specialist, Office of The Permanent Secretary for Defence

E-mail: c.kuhavichanun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและการพัฒนาประเทศ ศึกษาตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ และเสนอแนะแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) ขอบเขตจะศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์และศึกษาตัวแบบที่มีการใช้อยู่ในอดีตและปัจจุบันทั้งในและนอกประเทศ และเสนอแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี ในส่วนเป้าหมายร่วมและหนทางปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ ผลวิจัยพบว่าในระยะ 10 ปีนี้ควรใช้ยุทธศาสตร์เชิงรับเตรียมทุนมนุษย์ให้มีค่านิยมรักบ้านเกิด พร้อมปรับเป็นเชิงรุกในปีที่ 1 เป้าหมายร่วมคือมีความปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ มีความมั่นคงมั่งคั่งอย่างยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีรายได้สูง มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างทั่วถึง เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค ปรับเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เป็นประเทศที่มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในประชาคมโลก และปลูกคนหนุ่มสาวให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น ทั้งนี้ มีหนทางบรรลุเป้าหมายด้วย 8 ยุทธศาสตร์ โดยใช้การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีแรงผลักดันการพัฒนาขนาดใหญ่และแนวคิดของเอนกกุล ดิดัน ผลักดันประเทศเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่แท้จริง และการวิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงนิยามผลประโยชน์แห่งชาติจากเดิม โดยในศตวรรษที่ 21 ได้มองในมิติของการบริหารจัดการทุน 6 ประเภทเป็นผลประโยชน์แห่งชาติด้วย และมีการเปลี่ยนแปลงตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ โดยได้มีความมุ่งหมายของชาติไว้ก่อนผลประโยชน์แห่งชาติ และมีการเพิ่มยุทธศาสตร์ไว้เหนือยุทธศาสตร์ย่อย ผลวิจัยเสนอแนะให้มีการศึกษาเรื่อง “แนวความคิดร่วมในการพัฒนาประเทศ” ตั้งแต่ระดับมัธยมขึ้นไปให้มียุทธศาสตร์ชาติด้านข้าวกรองและการต่อต้านข้าวกรอง และให้จัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการภูมิปัญญาไทย” ขึ้นทั้ง 4 ภาค และควรวิจัยหาตัวแบบใหม่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การพัฒนาประเทศไทย, ประเทศโลกที่หนึ่ง, ศูนย์ปฏิบัติการภูมิปัญญาไทย

ABSTRACT

This research is a qualitative research. The objectives of this research are to study key factors of change that impact the strategic environment at both domestic and global levels, to study the strategy formulation model and recommend the strategic concept for the development of Thailand for the next 10 years. This research found that in the new global landscape and the new context of Thai society which has been changed, transforming Thailand into a first world nation needs a clear strategic common objectives for national development and strategic concepts to achieve them. This research recommends a clear strategic common objectives for national development with key success factors of which the most importance key success factors are the stability, peace and order in Thai society and 8 strategic concepts, it recommends to have these strategic concepts learnt in the secondary school and above. Also, it recommends to establish “Thai Wisdom Operation Centres” in 4 regions of Thailand and should research the new National Strategy Formulation Model of the 21st century for Thailand.

Keywords: strategy, the development of Thailand, the First World Nation, Thai Wisdom Operation Centres.

unนำ (Introduction)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในทุกมิติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป และการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ในขณะที่ประเทศไทยยังถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศโลกที่สอง และถูกจัดอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2553 โดยยังไม่สามารถก้าวไปสู่ภาวะเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพได้ รวมทั้งสถานการณ์ด้านการเมืองภายในประเทศยังอยู่ในห้วงเปลี่ยนผ่านและมีเสถียรภาพไม่แน่นอน ท่ามกลางสภาพแวดล้อมดังกล่าวหลายฝ่ายเริ่มตระหนักว่าประเทศไทยอาจจะประสบกับสภาวะเสื่อมถอยกลับไปเป็นประเทศโลกที่สามได้ในอนาคต ถ้าหากยังไม่มีกำหนดยุทธศาสตร์ชาติและกรอบเป้าหมายทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน ซึ่งรัฐบาลโดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐได้เริ่มดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะยาวครอบคลุมระยะเวลา 20 ปีขึ้นแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารประเทศโดยการนำหลักวิชาการด้านยุทธศาสตร์มาใช้อย่างเป็นระบบน่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้วางแผนในการพัฒนาประเทศและนำพาประเทศไทยให้ข้ามพ้นปัญหาอุปสรรคทั้งปวงภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งนำพาประเทศชาติให้เดินหน้าต่อไปได้อย่างสง่างาม ประกอบกับปัจจุบันยังไม่มีกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะปานกลางระยะเวลา 10 ปี ดังนั้น จึงมีความสนใจที่จะใช้ความรู้หลักการทางยุทธศาสตร์ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 58 มาศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) ขึ้นสำหรับใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในประเทศ และผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ
2. เพื่อศึกษาตัวแบบ (Model) ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 10 ปี
3. เพื่อเสนอแนะแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569)

ขอบเขตของการวิจัย

ทำการศึกษาสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยการใช้กระบวนการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) และศึกษาตัวแบบ (Model) ในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติที่มีทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งเสนอแนะแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ระดับมหายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) ในส่วนเป้าหมายร่วมและหนทางปฏิบัติในการบรรลุเป้าหมายร่วม ครอบคลุมระยะเวลา 10 ปี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการบรรยายในหลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 58 ส่วนข้อมูลปฐมภูมิได้จากการร่วมเป็นคณะทำงานเตรียมการปฏิรูป คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

20 ปี และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับเพื่อศึกษาแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) ในส่วนของกรอบเป้าหมายร่วมและหนทางปฏิบัติในการบรรลุเป้าหมายร่วมโดยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

นอกจากทำให้ได้ข้อมูลและความรู้ตามวัตถุประสงค์แล้ว ข้อมูลและความรู้ที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษายุทธศาสตร์ชาติในหลักสูตร วปอ. และเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการนำไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ การสร้างความปรองดอง และการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในขอบเขตของการพัฒนาประเทศในระยะ 10 ปีข้างหน้าอีกด้วย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมแนวคิดทฤษฎีหลากหลายสาขาตามหลักการของความมั่นคงสมบูรณ์แบบ (Comprehensive Security) ที่พิจารณาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทุกด้านอย่างเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และเน้นให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดการกับปัญหาเหล่านั้นร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยทำการศึกษาในบริบทสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์และหลายชนชั้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าในอนาคตคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมไทยจะมีทั้งผู้ที่เกิดในประเทศไทยและที่มาจากหลายประเทศภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่จะอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความรู้สึกของความผูกพันเป็นประเทศเดียวกันดังเช่นอดีตที่ผ่านมามากขึ้น การที่จะบริหารประเทศและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ

ก้าวหน้า มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์แบบองค์รวมที่เรียกว่ามหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) เพื่อประสานสอดคล้องยุทธศาสตร์ย่อยด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการบูรณาการตามหลักการในแต่ละกลุ่มแล้ว ให้ถูกนำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายร่วมที่ต้องการ ณ พื้นที่และช่วงเวลาที่จะเกิดประสิทธิผลและมีผลดีภาพสูงสุด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายสาขามาศึกษาทบทวนเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัยดังนี้

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

การวิจัยครั้งนี้จะใช้หลักวิชาการทางยุทธศาสตร์ในการศึกษา จึงทำการศึกษาหาขั้นตอนของกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมมาใช้ โดยเริ่มจากความหมายของยุทธศาสตร์ที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา และพบว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ความหมายของยุทธศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับการทหารและมีลักษณะที่เป็นศิลปะมากกว่าปัจจุบัน คำว่ายุทธศาสตร์ตามความหมายของคำว่า “Strategy” เริ่มปรากฏและมีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นเมื่อประมาณต้นศตวรรษที่ 19 ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. 1920 มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดให้มีวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาปริญญาโทด้านการบริหารธุรกิจ ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงได้เกิดวิชาการศึกษายุทธศาสตร์ขึ้นเป็นวิชาเฉพาะโดยในช่วงทศวรรษที่ 1950 นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มสังคมนิยมได้ก่อตั้งวิชาการศึกษายุทธศาสตร์ขึ้น และตั้งสถาบันศึกษายุทธศาสตร์ขึ้นในสหรัฐอเมริกาเพื่อช่วยพัฒนางานด้านยุทธศาสตร์ให้แก่กองทัพบก ทำให้ความหมายของยุทธศาสตร์มีความเป็นศาสตร์มากขึ้น และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2524 Gen. Maxwell D. Taylor นายทหารบกสหรัฐฯ ได้ให้ความเห็นว่า ลักษณะของยุทธศาสตร์ควรมี

องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ Ends, Ways, Means ซึ่งยังคงเป็นที่ยอมรับและใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน สำหรับการนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ไปใช้งานนั้นพบว่า มีการใช้ใน 2 ลักษณะคือ การใช้งานทางด้านการทหารและด้านความมั่นคงที่เรียกว่ากระบวนการทางยุทธศาสตร์ (The Strategic Process) และการใช้งานทางด้านพลเรือน โดยเฉพาะในการทำธุรกิจจะเรียกว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) โดยในการศึกษาค้นคว้าได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาประกอบการศึกษา ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการทางยุทธศาสตร์

พบว่ากระบวนการทางยุทธศาสตร์ที่ใช้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติจะต้องมีตัวแบบ (Model) ที่เหมาะสมซึ่งตามหลักการแล้วตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติจะมีองค์ประกอบอย่างน้อยดังนี้ ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) นโยบายแห่งชาติ (National Policy) วัตถุประสงค์แห่งชาติ (National Objectives) แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ (Strategic Concepts) พลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) และการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจเรื่องความมุ่งประสงค์แห่งชาติและผลประโยชน์แห่งชาติอย่างแท้จริง

ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) มักจะเป็นการกล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของประชาชนภายในชาติ การที่จะกำหนดความมุ่งประสงค์แห่งชาติได้จำเป็นจะต้องรู้พื้นฐานทางด้านความเชื่อที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนาน (Enduring Beliefs) ศีลธรรมจรรยา (Ethics) และค่านิยม (Values) ความต้องการพื้นฐานดังกล่าวนี้รัฐบาลจะนำไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติต่อไป

ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ตามหลักการพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ถือเป็นเป้าหมายแห่งชาติที่รัฐบาลซึ่งบริหารประเทศกำหนดขึ้นโดยอนุมานได้จากความมุ่งประสงค์แห่งชาติเพื่อใช้เป็นจุดหมายปลายทางในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ หลักการทั่วไปในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ การอยู่รอดปลอดภัย (Survival) การดำรงอยู่ของประชาชนในชาติ (Preservation of the People of the Nation) การอยู่ดีกินดี (Well-being) การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศให้เกื้อกูลต่อผลประโยชน์แห่งชาติเหล่านี้ ทั้งนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ กาลเวลา และลำดับความสำคัญของปัญหาที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ ระดับความสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติ (Intensity of Interest) ในแต่ละยุคสมัยไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน จะเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์โลก หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน โดยพบว่าปัจจุบันนิยามผลประโยชน์แห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ในยุคคลงคตวรรษที่ 20 ผลประโยชน์แห่งชาติประกอบด้วย ความอยู่รอดปลอดภัย เพื่อเคารพเอกราชอธิปไตย ความมั่นคงและไม่ถูกคุกคามต่อบูรณภาพดินแดน ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน และเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของรัฐในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและต่างประเทศ ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ การทำความเข้าใจนโยบายต่างประเทศ จึงต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจผลประโยชน์ของชาติที่เป็นแรงจูงใจอยู่เบื้องหลัง

สำหรับในศตวรรษที่ 21 คณะกรรมาธิการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย (สภาพัฒน์, 2558) ได้เสนอไว้ว่าการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศที่หนึ่ง นอกจากต้องกำหนด

วิสัยทัศน์ประเทศให้ชัดเจนแล้วต้องยึดผลประโยชน์ชาติเป็นสำคัญด้วย ผลประโยชน์ชาตินี้นิยามอยู่มากมาย แต่ในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างอยู่ไม่น้อย เมื่อพิจารณาในมิติของทุนแล้ว แบ่งทุนต่าง ๆ ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนกายภาพ และเงินทุน การได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติภายใต้บริบทยุคโลกาภิวัตน์ขึ้นอยู่กับความสามารถของประเทศในการบริหารจัดการกับการเคลื่อนไหลของทุนดังกล่าวข้างต้น ควบคู่ไปกับความสามารถในการสร้างและสะสมทุนของแต่ละประเทศว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด เช่น สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีทุนธรรมชาติจำกัด แต่ลงทุนในทุนมนุษย์ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการการเคลื่อนไหลของทุนประเภทต่าง ๆ ในการสร้างความมั่งคั่ง ความมั่นคง และความยั่งยืนของชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ผลประโยชน์ชาติจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการเคลื่อนไหลของทุนต่าง ๆ ในบริบทโลกเป็นสำคัญ ทำให้ต้องหันมาพิจารณาเรื่องของทุนทั้ง 6 ประเภทจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างไร

นอกจากองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการกำหนดกระบวนการที่ใช้ ซึ่งตามหลักการดั้งเดิมเรียกว่าการประเมินยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategic Appraisal) เพื่อที่จะนำมาเป็นกระบวนการวิเคราะห์การใช้พลังอำนาจแห่งชาติ ซึ่งเป็นเครื่องมือของชาติที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ประเทศชาติต้องเผชิญทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป ตามหลักการดั้งเดิมการประเมินยุทธศาสตร์ชาติมีขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้ (เอกสารคำชี้แจงการแก้ปัญหาเป็นคณะกรรมการ ครั้งที่ 1 สำหรับ น.ส.ว.ป. รุ่นที่ 58) เริ่มจากระบุปัญหา (Problem Statement) พิสูจน์ทราบผลประโยชน์แห่งชาติ (Identify National Interests) ตรวจสอบสิ่งแวดล้อมระหว่างชาติ (Examine International Environment) พัฒนาวัตถุประสงค์และนโยบายของ

ชาติเพื่อเลือก (Develop Alternative National Objectives or Policies Options) วิเคราะห์ทางเลือก (Analyse Alternative National Objectives or Policies Options) ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Proposal)

2. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

ทางด้านพลเรือนภาคธุรกิจ John A. Pearce II/ Richard B. Robinson (2015) เสนอไว้ว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นประกอบด้วยงานย่อย 9 งานย่อย ได้แก่

- กำหนดภารกิจที่ระบุถึงความมุ่งหมาย (Purpose) ปรารถนา และเป้าหมาย (Goals) ขององค์กรไว้
- ทำการวิเคราะห์สถานะเงื่อนไขและขีดความสามารถภายในขององค์กร
- ตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งในบริบททั่วไปและในบริบทของการแข่งขัน
- วิเคราะห์กลุ่มทางเลือกโดยพิจารณาเปรียบเทียบทรัพยากรกับสภาพแวดล้อมภายนอก
- ระบุกลุ่มทางเลือกที่ต้องการที่สุดโดยประเมินแต่ละทางเลือกกับการกิจ
- เลือกกลุ่มวัตถุประสงค์ระยะยาวและมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) ที่จะบรรลุกลุ่มทางเลือกที่ต้องการที่สุด
- พัฒนากลุ่มวัตถุประสงค์/ที่หมายรายปี และยุทธศาสตร์ระยะสั้นที่สอดคล้องกับกลุ่มวัตถุประสงค์/ที่หมายระยะยาวและมหายุทธศาสตร์
- นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติโดยจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณโดยมุ่งเน้นความลงตัวของงานย่อย คน โครงสร้าง เทคโนโลยี และระบบการตอบสนอง
- ประเมินผลความสำเร็จเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในอนาคต

3. แนวความคิดเกี่ยวกับตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

จากการศึกษาตัวแบบของต่างประเทศ 7 แบบ ทำให้เห็นว่าการใช้องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ 3 ประการเหมือนกัน แต่ต่างกันในการกำหนดรายละเอียด จึงเลือกโครงสร้างการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐฯ ที่มีการระบุมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) หรือวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแบบในการศึกษา

4. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

จากการศึกษาตัวแบบของไทยตามกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ทางด้านพลเรือนโดยเฉพาะภาครัฐกิจ กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (จักรวัชรศิริวรรณ, 2559) มีขั้นตอนประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการจัดวางทิศทางขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) การกำหนดภารกิจ (Mission) การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การ (Organization's Key Performance Indicators, KPIs) และการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) โดยการดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้นมีความเป็นรูปธรรมประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์การ หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า SWOT Analysis ขององค์การ การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การและระดับหน่วยงาน (Strategic Plan's KPIs) กำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ และการกำหนดเป้าหมาย

(Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities) พร้อมกันดัชนีชี้วัด ผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์และตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์จะใช้ขั้นตอนในกระบวนการคิดเหมือนกัน แต่ต่างกันในองค์ประกอบบ้าง โดยบางตัวแบบโดยเฉพาะในภาคธุรกิจและภาครัฐกิจอาจมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ในกระบวนการเพื่อเป็นจุดหมายปลายทางที่ตั้งความหวังไว้ และกำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติไว้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้วย การศึกษาค้นคว้าได้นำแนวความคิดทั้งจากด้านทหารและด้านพลเรือนดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อกำหนดขั้นตอนในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยในขั้นตอนการระบุปัญหานั้นจะนำความมุ่งประสงค์หรือความมุ่งหมายแห่งชาติมาใช้อย่างชัดเจน และขยายขอบเขตของผลประโยชน์แห่งชาติให้ครอบคลุมทั้งความต้องการของรัฐ ของประชาชน และความต้องการของภาคธุรกิจ เอกชนร่วมกันกำหนดเป็นผลประโยชน์แห่งชาติ รวมทั้งเพิ่มเติมการกำหนดมหายุทธศาสตร์และยุทธวิธีดำเนินการ (Tactics) เป็นขั้นตอนหนึ่งในการประเมินยุทธศาสตร์

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อมทุกด้านให้ดีขึ้น หรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม มีการกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

วิธีคิดพื้นฐานของการพัฒนานั้น มีลักษณะเป็นวิธีคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) ซึ่งตามแนวความคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change Perspective) จะสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม การปฏิรูปหรือการปฏิวัติ ส่วนแนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์ (Economic & Political Economy Perspective) จะมุ่งไปสู่การอธิบายโดยพิจารณาที่วิธีการผลิต (Mode of Production) วิธีการบริโภค (Mode of Consumption) หรือวิธีการแจกจ่าย (Mode of Distribution) ของมนุษย์ และแนวคิดแบบการพัฒนาชุมชน (Community Perspective) เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาตินำมาใช้โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางและเป้าหมายของการพัฒนา

การศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา ทำให้เห็นจุดเน้นการพัฒนาว่าอยู่ที่การรักษาดุลยภาพระหว่างการสะสมทุนกับความเจริญเติบโตของประชากร โดยแต่ละด้านจะปรับตัวเข้าหาอีกด้านหนึ่ง และรู้ว่าประเทศกำลังพัฒนามีภาคการเงินที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่มีความสามารถที่จะทำหน้าที่ในการแปรสภาพการออมทรัพย์ไปสู่การลงทุน เมื่อขาดแคลนความสามารถของภาคการเงินดังกล่าวจึงทำให้ทั้งการออมทรัพย์และการลงทุนเป็นไปไม่ได้ และปัจจัยสำคัญอีกประการคือ การขาดคุณภาพของคน นอกจากจะไม่มีคุณภาพทางด้านความรู้ความสามารถแล้ว ยังขาดคุณภาพด้านศีลธรรมจรรยาอันเป็นความต้องการพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ด้วย และได้แนวความคิดที่ว่าอาจจะต้องมีการลงทุนขนาดใหญ่ในช่วง 10 ปีนี้เพื่อผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนา มิฉะนั้นจะเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไม่ได้ตามทฤษฎีแรงผลักดันการพัฒนาขนาดใหญ่ และใช้ควบคู่กับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของเอนกัส ดัดัน ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลปี ค.ศ. 2015 ที่ให้ใช้ความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือน Well-being มาเป็นเครื่องชี้วัดการพัฒนา

เศรษฐกิจแทนจีดีพี เป็นการลงลึกไปในเศรษฐกิจจุลภาคหรือครัวเรือนเพื่อความสมดุล โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบความคิดในการพัฒนาควบคู่กับแนวคิดดังกล่าว ซึ่งจะนำไปใช้ในการพิจารณาวิเคราะห์หาเป้าหมายร่วมและแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการได้อย่างเหมาะสมเกิดการพัฒนาที่สมดุลได้

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แผนยุทธศาสตร์ชาติ

และแผนการพัฒนาในการสร้างชาติของสิงคโปร์

ตัวอย่างของประเทศเล็ก ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จนได้ชื่อว่าเป็นประเทศเดียวในโลกที่สามารถพัฒนาจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว (From Third World to First World) ได้ภายในหนึ่งชั่วอายุคน อันจะทำให้เห็นจุดที่ไทยยังต้องดำเนินการและพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านต่าง ๆ ของประเทศในทิศทางที่เหมาะสม

ปัจจัยความสำเร็จทางเศรษฐกิจของสิงคโปร์ในช่วงที่ผ่านมาเกิดจากการใช้ประโยชน์จากจุดแข็งของการมีที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ใกล้เส้นทางการเดินเรือสายหลักของโลก และคุณภาพของประชากรที่มีการศึกษาและขยัน มีแรงงานที่มีฝีมือ และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ก้าวหน้าทันสมัย มีนโยบายชัดเจนในการดึงดูดการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติจากทั่วทุกภูมิภาคของโลก นอกจากนี้การมีรัฐบาลที่มีวิสัยทัศน์ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการคอร์รัปชันน้อยมาก ด้วยระบบการเมืองและการปกครองที่มีเสถียรภาพ และมีผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ มีคณะรัฐมนตรีที่ทำงานต่อเนื่อง และมีระบบราชการที่เน้นหนักเรื่องคุณธรรมนิยม มีระบบกฎหมายและระบบศาลที่มีความยุติธรรมรับผิดชอบและดำเนินงานอย่างรวดเร็ว

สิงคโปร์กำลังกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ที่ก้าวหน้าท้าทาย มิติใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาของ

สิงคโปร์ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปเทคโนโลยีสารสนเทศ การปฏิรูปวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การปฏิรูปนวัตกรรม การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน (Skill Development) และการปฏิรูปอุดมศึกษา มีศูนย์/สถาบันวิจัยให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่สถาบันและศูนย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานในการผลิตกำลังคนและเทคโนโลยี

ปัจจัยหรือกลไกที่ขับเคลื่อนการพัฒนาของ สิงคโปร์ให้ประสบความสำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็วคือ การมีผู้นำทางการเมืองและนักการเมืองมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์มุ่งมั่นในการสร้างชาติ ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน การเมืองมีเสถียรภาพสูงมาก ให้ความสำคัญกับรัฐและโครงสร้างสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็ง มีธรรมาภิบาล มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติและดำเนินนโยบายการพัฒนาของสิงคโปร์มีความต่อเนื่อง การศึกษาและพัฒนาคนที่มีคุณภาพ คุณธรรม และมีระเบียบวินัย แรงงานมีทักษะสูง มุ่งมั่นเพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการตลาดของประเทศโดยไม่ละเลยเรื่องทำเลที่ตั้งและการเข้าถึงของกลุ่มเป้าหมาย สิงคโปร์เป็นประเทศที่ทำให้เห็นว่าไม่มีทรัพยากรใดจะยิ่งใหญ่และสำคัญไปกว่า “ทรัพยากรบุคคล” การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเสรี ใช้การวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นกลไกขับเคลื่อน เป็นจุดแข็งที่ทำให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางทางโลจิสติกส์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก รวมทั้งการเป็นศูนย์ทดสอบและรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ในภูมิภาค และการเสริมสร้างความสามัคคีสมานฉันท์ของ คนในชาติ และปลูกฝังให้พลเมืองมีความรับผิดชอบในหน้าที่ความเป็นพลเมือง รู้จักการแข่งขัน และการให้ความร่วมมือ

ประเทศไทยสามารถนำรูปแบบของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและอยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันมาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดเชิงลึกในแต่ละมิติต่อไป

แนวความคิดร่วมในการพัฒนาประเทศ โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากสถานการณ์ของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ ทั้งบริบทภายใน อันได้แก่ การเข้าสู่สังคมสูงวัยซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ศิลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทไปสู่ความเป็นเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพื่อลดความแออัดของเมืองหลวงและเมืองหลัก และบริบทภายนอก อันได้แก่ เงื่อนไขเศรษฐกิจและกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งมีผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม การบริโภคนิยม การแข่งขันในตลาดเสรี การเปลี่ยนแปลงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง การเข้าสู่สังคมสูงวัยและโครงสร้างประชากรของโลก การปรับเปลี่ยนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการพัฒนาประเทศ จนทำให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไม่อาจปรับตัวได้ทันสถานการณ์ ภูมิคุ้มกันของประเทศมีแนวโน้มลดลง การทุจริตคอร์รัปชันยังอยู่ในระดับสูง การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมาในอดีตเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ไม่มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนการทบทวนและค้นหาแนวทางพัฒนาประเทศที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบันเป็นปัญหาทางโครงสร้างที่มีความซับซ้อนยากต่อการแก้ไข ปัญหาในระยะสั้น เช่น ปัญหาการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวต้องกำหนดทิศทาง การพัฒนาประเทศ โดยอาศัยการกำหนดยุทธศาสตร์

แนวทางการพัฒนา และมาตรการแก้ไขในระยะยาว จึงจะสามารถแก้ไขได้อย่างสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศร่วมกัน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ในระยะยาวต่อไป เพื่อให้คนและสังคมไทยสามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรู้เท่าทัน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การมีภูมิคุ้มกัน และการสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกมิติควบคู่ไปกับการนำทุนที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย ทั้งทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างให้เข้มแข็ง โดยการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย แต่หนึ่งปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนานั้นคือ ปัจจัยด้านคน ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสร้างชาติล้วนมาจากคุณภาพของคน อันจะเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

การคาดการณ์ความต้องการด้านอาหาร และผลผลิตเกษตรที่โลกต้องการในอีก 20 ปีข้างหน้า

สหประชาชาติ (ยูเอ็น) คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2040 (พ.ศ. 2573) ประชากรโลกจะเพิ่มจำนวนเกือบ 9,000 ล้านคน จาก 7,000 ล้านคนในปัจจุบัน และระบุว่าโลกกำลังเผชิญหน้าเข้าสู่ภาวะขาดแคลนอาหาร น้ำ และพลังงาน ที่จะตอบสนองความต้องการของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น โดยประมาณการว่าความต้องการอาหารในปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50 ความต้องการพลังงานและน้ำจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 45 และร้อยละ 30 ตามลำดับ ประเทศที่เปราะบางในแอฟริกาและตะวันออกกลางจะเสี่ยงที่สุดที่จะเผชิญกับภาวะขาดแคลนอาหารและน้ำ รวมทั้งจีนและอินเดียด้วย

ขณะที่ความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณผลผลิตพืชอาหารลดลงเนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่เพาะปลูกและเทคโนโลยีการผลิตที่มีอยู่ ประกอบกับปัญหาผลกระทบจากสภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดภัยธรรมชาติทั้งภัยแล้งและอุทกภัย ส่งผลต่อความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตรของหลายประเทศ ประเทศต่าง ๆ จะหันมาสำรองสินค้าเกษตรเพื่อการบริโภคภายในประเทศมากขึ้น ประกอบกับความเจริญเติบโตของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น จีน และอินเดีย ทำให้อัตราการใช้พลังงานของโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดดราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นเหตุให้เกิดแรงผลักดันไปสู่การพัฒนาพลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้น ความต้องการพืชพลังงานในโลกจึงมีแนวโน้มสูงขึ้น จะส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงาน พืชที่จะมีผลกระทบ ได้แก่ ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตทั้งอาหารสัตว์และเอทานอล อ้อยซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตทั้งน้ำตาลและเอทานอล และปาล์มน้ำมันซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันพืชบริโภคและไบโอดีเซล เป็นต้น สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานในอนาคตจะทำให้ผลผลิตอาหารสู่ตลาดลดลง และพืชอาหารจะมีราคาสูงขึ้น ดังนั้น ปัญหาสำคัญที่กำลังนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเกษตรคือปัญหาวิกฤตความสมดุลของพลังงานและอาหาร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องแนวคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2541-2550) โดยนางจิราพร บุณนาค นักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 40 ได้ชี้ให้เห็นว่าในบริบทของความมั่นคงในปัจจุบันและอนาคตเป็นความมั่นคงที่ครอบคลุมหลายมิติในประเด็นต่าง ๆ ของทุกด้าน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน (Comprehensive Security) ทั้งด้าน

การเมืองในประเทศและต่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการป้องกันประเทศ มุมมองในประเด็นของยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงแห่งชาติจึงใช้วิธีคิดในลักษณะที่เป็นองค์รวมและบูรณาการ โดยมองความเกี่ยวพันและผลกระทบที่เชื่อมโยงถึงกัน

2. โครงการวิจัยเรื่อง “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม” โดยนิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2554) ชี้ว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินนโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพรรคพวก ที่เรียกว่า “ส่วนเกิน (หรือค่าเช่า) ทางเศรษฐกิจ” ได้พบการกระจุกตัวของโครงสร้างธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีอำนาจเหนือตลาดและเหนือการกำกับดูแลของรัฐ อาจเกิดจากการออกแบบ เช่น กีดกันผู้ผลิตรายอื่น หรือเกิดโดยธรรมชาติจากการที่ต้องทำธุรกิจขนาดใหญ่เพื่อจะได้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ

3. งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ โดย ดร. สีสราภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการด้านยุทธศาสตร์วิจัยเชิงพื้นที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ช้อค้นพบจากการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research) ได้ชี้ว่างานวิจัยที่ถูกออกแบบให้มีการเก็บและใช้ข้อมูลจริงของพื้นที่ โดยมีกระบวนการทำความเข้าใจข้อมูลและวิเคราะห์ร่วมกันของภาคีพัฒนาหลายฝ่าย สามารถนำไปสู่ความร่วมมือของภาคีเหล่านั้น ในอันที่จะเห็นเป้าหมายการพัฒนา และสามารถจัดทำแผนการพัฒนาร่วมกันได้

4. เอกสารการศึกษาทางวิชาการมหาวิทยาลัย (Grand Strategy) กับการแก้ปัญหาความขัดแย้งกรณีปราสาทพระวิหาร (พันเอกโสภณ ศิริงาม, 2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องมหาวิทยาลัย (Grand Strategy) กับการแก้ปัญหาความขัดแย้งกรณีปราสาทพระวิหาร ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และ

นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ตามลำดับขั้นตอนของการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

จากการศึกษาซึ่งครอบคลุมเนื้อหา แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ข้อสรุปว่า ในส่วนของแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แม้ว่าองค์ประกอบหลักของยุทธศาสตร์ยังไม่เปลี่ยนแปลง แต่นิยามของผลประโยชน์แห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมด้วยแนวความคิดใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่มองในมิติของทุน 6 ประเภทและการเกิดตัวแสดงใหม่ที่ไม่ใช่รัฐ ทำให้การรักษาสถาปัตยกรรมของชาตินอกจากดำเนินการแบบดั้งเดิมในขอบเขตของรัฐแล้วจะต้องขยายขอบเขตให้ครอบคลุมในส่วนของเอกชนและประชาชนเข้าไปในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้วย นอกจากนั้นพบว่าตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งของหน่วยงานทหารและภาครัฐกิจพบว่ามีกำหนดความมุ่งหมายของชาติหรือบริษัทขึ้นก่อนการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติและมีการกำหนดมหายุทธศาสตร์โดยมียุทธศาสตร์ย่อยรองรับแพร่หลายคล้ายกันมากขึ้น ซึ่งสามารถนำประเด็นดังกล่าวมาใช้กำหนดตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์

นอกจากนั้นในด้านแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศนั้นพบว่า การพัฒนาประเทศของเรายังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศที่แท้จริงอย่างเป็นระบบทุกด้านของสังคม จึงทำให้ขาดความสมดุลและเกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ซึ่งจากการศึกษาได้แนวความคิดว่าน่าจะใช้ทฤษฎีแรงผลักดันใหญ่กระตุ้นให้มีการลงทุนขนาดใหญ่ในช่วง 10 ปีนี้ เพื่อผลักดันให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนา มิฉะนั้นจะเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไม่ได้ ควบคู่กับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของเอนกัธ ดิตัน ที่ให้ใช้ความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือน Well-being มาเป็นเครื่องชี้วัดการพัฒนาเศรษฐกิจ

แทนจิตพิ เป็นการลงลึกไปในเศรษฐกิจจุลภาคหรือครัวเรือนเพื่อความสมดุล โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบในการกำหนดแนวความคิดในการพัฒนาได้ ส่วนผลการศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบการสร้างชาติและพัฒนาประเทศของสิงคโปร์มีภูมิหลังและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างจากประเทศไทยในหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเสถียรภาพทางการเมือง ธรรมชาติ และความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ แต่สามารถนำรูปแบบของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและอยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันมา

ประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนั้นตัวอย่างการศึกษาเรื่องมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) กับ การแก้ปัญหาความขัดแย้งกรณีปราสาทพระวิหารสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยตามลำดับขั้นตอนของการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติได้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารข้อมูลขั้นต้นจึงได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัยเรื่องแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569)

ผลการวิจัย

การศึกษาค้างนี้ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยได้ทำการศึกษาทั้งส่วนของการเสนอเนื้อหาของยุทธศาสตร์และหลักการทางยุทธศาสตร์ และได้พบการเปลี่ยนแปลงสำคัญของการหลักการทางยุทธศาสตร์ ทั้งในส่วนองค์ประกอบนิยามผลประโยชน์แห่งชาติ และตัวแบบในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ทำนายแนวคิดดั้งเดิม

ในด้านเนื้อหาจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญภายนอกประเทศที่มีผลกระทบในแง่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งนำมาศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ด้านการเมืองระหว่างประเทศและภูมิยุทธศาสตร์ และด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยสำคัญภายในประเทศที่มีผลกระทบ ในแง่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยมากขึ้น การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และด้านความมั่นคงในประเด็นปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการก่อการร้ายมาเป็นการก่อการร้ายโดยคนในพื้นที่ (Homegrown Terrorist) และการโจมตีระบบเครือข่าย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนรุนแรงขึ้น

และได้พบว่าความหวังที่หลายฝ่ายต้องการสำหรับอนาคตของประเทศไทยคือการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่สำคัญคือ แม้ว่าทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน และประชาชน ได้จัดทำยุทธศาสตร์ในส่วนของตนอย่างสมบูรณ์ดีเยี่ยม และมีทิศทางของตนที่ชัดเจน ปรากฏว่าทิศทางเป้าหมายของแต่ละกลุ่มแต่ละพวกไม่ได้ไปในทางเดียวกัน ขาดเป้าหมายร่วม ทำให้ไม่มีพลังขับเคลื่อนของสังคม ยิ่งเพิ่มกำลังขับเคลื่อนไปในส่วนของตนมากเท่าใดกลับกลายเป็นยิ่งสร้างความสับสน โกลาหลในสังคมมากขึ้นทุกที

นอกจากนั้นพบว่าตามแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสมัยใหม่ในบทที่ 2 การพัฒนาประเทศของเรายังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศที่แท้จริงอย่างเป็นระบบทุกด้านของสังคม จึงขาดความสมดุลและเกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ซึ่งหากเป็นในสภาพแวดล้อมเดิมในอดีตก็สามารถดำเนินการต่อไปได้ในลักษณะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไป แต่ในบริบทโลกใหม่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และชุมชนกัณฑ์ที่โลกทั้งโลกเป็นตลาดเดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงจะมีความรวดเร็วคลุมเครือไม่แน่นอนสูง การทำเช่นนั้นจะเพิ่มปัญหามากขึ้น

ในขณะที่ประเทศที่เป็นรัฐต้องอยู่ร่วมกับตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐที่นับวันจะมีบทบาทมากขึ้น ผู้คนในประเทศจะมีหลากหลายชาติพันธุ์และต่างชนชั้นมากขึ้น ความรู้สึกผูกพันเป็นประเทศเดียวกันน้อยลง ประเทศจะถูกลดทอนอำนาจลง เอกชนธุรกิจที่เคยแข่งขันภายในต้องมุ่งสู่ระดับโลก มีบทบาทอำนาจมากขึ้นเทียบเท่ารัฐในอดีต การวางแผนยุทธศาสตร์ทั้งรัฐและเอกชนต้องมองระดับโลกเช่นกัน ทำให้ตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์มีลักษณะคล้ายกันมากขึ้น และเพิ่มความจำเป็นในการที่จะต้องร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในบริบทโลกใหม่

และได้พบว่านิยามผลประโยชน์แห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่กำหนดตามหลักคิดแบบสังคมนิยมได้ถูกท้าทายด้วยแนวคิดใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่มองในมิติของทุน 6 ประการ การรักษาผลประโยชน์แห่งชาตินอกจากต้องดำเนินการแบบดั้งเดิมเฉพาะในขอบเขตของรัฐ จึงต้องขยายขอบเขตให้ครอบคลุมของเอกชนและประชาชนเข้าไปในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ด้วย จำเป็นต้องมีการกำหนดความมุ่งหมายของชาติไว้ก่อนผลประโยชน์แห่งชาติเพื่อเป็นจุดร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศ และมีมหายุทธศาสตร์เป็นจุดรวมยุทธศาสตร์ย่อยของพลังอำนาจแห่งชาติหรือกลุ่มธุรกิจ ทำให้ต้องปรับตัวแบบการ

กำหนดยุทธศาสตร์แบบเดิมให้เหมาะสม

ทั้งนี้ แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัย นอกจากหลักวิทยาศาสตร์แล้วได้นำทฤษฎีการพัฒนา มาใช้ 3 ทฤษฎีร่วมกัน โดยนำแนวคิดตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบและแกนหลักในการคิด เพื่อถ่วงดุลกับการนำทฤษฎีแรงผลักดันการพัฒนา (Big Push) ของระบบทุนนิยมที่จะนำมาใช้เพื่อผลักดัน ประเทศให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาประเทศที่แท้จริง ใน 10 ปี แบบพอเพียงไม่ให้เกิดความโลภเกินไป และ นำแนวคิดของแองกัส ดัตตัน มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิด ความสมดุลระหว่างคนจนคนรวย รวมทั้งได้นำกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาลปัจจุบันทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ มาเป็นแนวทางในการวางแผนรองรับเพื่อ นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ผลจากการศึกษาทำให้ได้ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) ที่เสริมและเชื่อมต่อ ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ระยะเวลา 5 ปี กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วย ยุทธศาสตร์ 8 ด้าน เพื่อให้ประเทศสามารถพัฒนา เติบโตอย่างสมดุล มีความยืดหยุ่นอ่อนตัว พร้อมรับ ความไม่แน่นอน ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศมีความพร้อม และมีหลักประกันที่จะพัฒนาไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ข้างหน้าได้

โดยมีรายละเอียดผลการศึกษาวิจัยที่ตอบ วัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในประเทศ และผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ

1.1 ปัจจัยภายนอกประเทศและผลกระทบ ในแง่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในระดับโครงสร้างซึ่งนำมาศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ด้าน การเมืองระหว่างประเทศและภูมิยุทธศาสตร์ และด้าน เศรษฐกิจ

ด้านการเมืองระหว่างประเทศและภูมิยุทธศาสตร์

พบว่า ชั่วอำนาจโลกมีการเปลี่ยนแปลง จีนได้ก้าวขึ้นมา ทำลายอิทธิพลของสหรัฐฯ ในเวทีโลก ทำให้มีแนวโน้ม ที่จะมียุทธศาสตร์หลายขั้วอำนาจ ทำให้สหรัฐฯ ๖ หวาดระแวง และ ปรับวิธีจีนให้เป็นทั้งพันธมิตรทางยุทธศาสตร์กับตนและ ขณะเดียวกันก็เร่งลดทอนขีดความสามารถของจีนที่จะ แข่งขันกับสหรัฐฯ ไปพร้อมกัน ทำให้มีความขัดแย้ง เกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ ซึ่งหากเกิดสงครามไทยอาจได้รับ ผลกระทบในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและ การป้องกันประเทศที่ต้องพิจารณาอย่างแยบยลเพื่อรักษา ดุลยภาพของความสัมพันธ์กับจีนและสหรัฐฯ ขณะที่ ญี่ปุ่นได้ปรับเปลี่ยนนโยบายป้องกันประเทศใหม่ไม่ยอม จีน และขยายขีดความสามารถทางทหารและความเป็น พันธมิตรกับคู่แข่งจีนในเอเชียทำให้เกิดความตึงเครียด มากขึ้น ด้านรัสเซียไม่ยอมผ่อนปรนอิทธิพลที่มีต่ออดีต รัฐบริวารในยุโรปตะวันออกทำให้เกิดสงครามเย็น ระหว่างรัสเซียกับชาตินาโต ในอนาคตการที่รัสเซีย พยายามเข้ามาเกาะเกี่ยวกับเวียดนามอาจนำไปสู่ความ ขัดแย้งได้ พร้อม ๆ กันนั้นได้ปรากฏการรวมตัวกันของ ตัวแสดงใหม่ในเวทีโลกในลักษณะ “ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ” ที่มีบทบาทมากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เศรษฐกิจโลกเป็น “หนึ่งโลก หนึ่งตลาด” และเปลี่ยน ถ่ายอำนาจจากโลกตะวันตกมาสู่โลกตะวันออก โดยเฉพาะในพื้นที่สามเหลี่ยมเศรษฐกิจของเอเชีย และการ เปิดเสรีภายใต้ข้อตกลงเขตเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จะนำมาซึ่งโอกาสทำให้ภาคการผลิตของไทยที่ เป็นฐานเกษตรอุตสาหกรรมและบริการสามารถขยาย ตลาดและพัฒนาระดับสู่การผลิตและบริการที่ใช้ เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย และปรับจากการผลิต สินค้าเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรได้ ในขณะที่ การผลิตสินค้าเกษตรพื้นฐานมีแนวโน้มจะเกิดการ แข่งขันที่รุนแรงกับประเทศเวียดนาม ลาว กัมพูชา และเมียนมา ด้านพลังงาน อาหาร และน้ำของโลกมี แนวโน้มเข้าสู่ภาวะขาดแคลนเพราะประชากรโลกเพิ่ม

ขึ้น รวมทั้งข้อจำกัดพื้นที่เพาะปลูกและเทคโนโลยีการผลิตที่มีอยู่ และสภาวะภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง อัตราการใช้พลังงานของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นแรงผลักดันสู่การพัฒนาพลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการผลิตอาหารและพืชพลังงาน ในอนาคตจะทำให้ผลผลิตอาหารลดลง และพืชอาหารจะมีราคาสูงขึ้น

1.2 ปัจจัยภายในประเทศและผลกระทบในแง่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งนำมาศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยมากขึ้น การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน และด้านความมั่นคงในประเด็นปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการก่อการร้ายมาเป็นการก่อการร้ายโดยคนในพื้นที่ (Homegrown Terrorist) และการโจมตีระบบเครือข่าย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนรุนแรงขึ้น

โครงสร้างประชากรไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย ในขณะที่วัยแรงงานลดลง ส่งผลกระทบต่อความพร้อมด้านกำลังคน ศักยภาพในการแข่งขันของไทย ความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการ แต่จะส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ การเข้าร่วมเป็นประชาคมอาเซียนนำมาทั้งโอกาสความร่วมมือและการแข่งขัน รวมถึงความเสี่ยงด้านที่เป็นจุดอ่อน เช่น คุณภาพคนและการศึกษา การวิจัย และพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ การก่อการร้ายโดยคนในพื้นที่ (Homegrown Terrorist) การก่อการร้ายผ่าน Social Media เครือข่ายอาชญากรรมจะขยายตัวมากขึ้นผ่านทางการเคลื่อนย้ายของประชาชนที่สะดวกรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนรุนแรงจะส่งผลกระทบต่อเกษตรและเกิดโรคระบาดมากขึ้น รวมทั้งการเกิดโลกเสมือนจริงผ่าน Social Media ทำให้คนไทยต้องทำความเข้าใจ

ถึงการดำรงอยู่ของสังคมแบบสองโลกที่มีทั้งโลกจริงและโลกเสมือนจริงมากขึ้น

2. ผลการศึกษาตัวแบบ (Model) การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 10 ปี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำตัวแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศมาศึกษาจำนวน 13 ตัวแบบ จนสามารถกำหนดตัวแบบที่เหมาะสมที่จะใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 10 ปี ซึ่งเน้นความง่ายและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน และภาคประชาชน ซึ่งสามารถนำไปใช้ร่วมกันได้ ตามแผนภาพที่ 1 โดยได้พิจารณาตัวแบบที่จะใช้ในการศึกษา โดยได้นำองค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมมาพิจารณาใช้ประกอบกัน 3 แนวความคิด ทั้งนี้ เพราะเห็นว่ามีส่วนที่คล้ายกัน และมีความร่วมสมัยมากที่สุด ที่สำคัญตัวแบบค่อนข้างเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการจัดทำซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐฯ จะใช้หลักการประเมินยุทธศาสตร์ โดยเริ่มจากการพิจารณาความมุ่งประสงค์แห่งชาติ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐาน (Fundamental Purposes) ของชาติที่เป็นความเชื่อ จริยธรรม และคุณค่าของคนในชาติ การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ และมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) หรือวิสัยทัศน์ระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) ของประเทศ การตรวจสอบสภาวะแวดล้อมระดับโลกและภายในประเทศคู่ขนานกันไป จากนั้นจึงกำหนดนโยบายชาติด้านต่าง ๆ โดยกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติ (National Objectives) เป็น Ends กำหนดแนวคิดทางยุทธศาสตร์ (Strategic Concepts) เป็น Ways และพลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) เป็น Means

ประกอบกับแนวความคิดของพันเอกโสภณ สิริงาม (2559) ที่เสนอว่าตัวแบบ (Model) ในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติอย่างเหมาะสมตามหลักสากล จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอย่างน้อยคือ ความมุ่งประสงค์

แห่งชาติ (National Purpose) ซึ่งการที่จะกำหนดความมุ่งประสงค์แห่งชาติได้จำเป็นจะต้องรู้พื้นฐานทางด้านความเชื่อที่ยึดถือกันมาอย่างยาวนาน (Enduring Beliefs) ศีลธรรมจรรยา (Ethics) และค่านิยม (Values) ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) นโยบายแห่งชาติ (National Policy) วัตถุประสงค์แห่งชาติ (National Objectives) ซึ่งในที่นี้ถือเป็นเป้าหมาย (Ends) ของยุทธศาสตร์ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ (Strategic Concepts) ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์แห่งชาติ พลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่จะทำให้ประเทศชาติเกิดพลังอย่างเพียงพอที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้ดำเนินไปได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบถึงความเสี่ยงต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดนั้นล้มเหลว เพื่อที่นักยุทธศาสตร์จะได้หาหนทางในการป้องกันและพิจารณาพร้อมกับแนวความคิดของ John A. Pearce II / Richard B. Robinson (2015) ที่เสนอไว้ในหนังสือ “Strategic Management Planning for Domestic & Global Competition” ที่กำหนดว่ากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นประกอบด้วยงานย่อยที่ต้องทำ 9 งานย่อย ได้แก่ กำหนดภารกิจที่ระบุถึงความมุ่งหมาย ปรารถนา และเป้าหมาย (Goals) ขององค์กรไว้ทำการวิเคราะห์สถานะเงื่อนไขและขีดความสามารถภายในขององค์กร ตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งในบริบททั่วไปและในบริบทการแข่งขัน วิเคราะห์กลุ่มทางเลือก โดยพิจารณาเปรียบเทียบทรัพยากรกับสภาพแวดล้อมภายนอก ระบุมุมมองทางเลือกที่ต้องการที่สุดโดยประเมินแต่ละทางเลือกกับการกิจ เลือกวัตถุประสงค์ระยะยาว/มหายุทธศาสตร์ที่จะบรรลุทางเลือกที่ต้องการที่สุด พัฒนากลุ่มวัตถุประสงค์/ที่หมายรายปี และยุทธศาสตร์ระยะสั้นที่สอดคล้องกับกลุ่มวัตถุประสงค์/ที่หมายระยะยาวและมหายุทธศาสตร์ นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติโดย

จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณโดยมุ่งเน้นความลงตัวของงานย่อย คน โครงสร้าง เทคโนโลยี และระบบการตอบแทน และประเมินผลความสำเร็จเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในอนาคต

จากแนวความคิดดังกล่าวได้นำมากำหนดตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี ที่เหมาะสม สามารถใช้ร่วมกันได้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยมีองค์ประกอบของตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ (Components of the Strategy Formulation Model) ซึ่งมีองค์ประกอบของตัวแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์ (Components of the Strategy Formulation Model) ตามแผนภาพที่ 1 ดังนี้

- ความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) หมายถึง ค่านิยม (Values) ของไทยที่ค่อนข้างจะถาวรหรือไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ซึ่งมีอยู่ดั้งเดิม โดยกำหนดขึ้นตามค่านิยมทางวัฒนธรรมและจริยธรรมของชาติ เช่น ค่านิยม 12 ประการที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน
- ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ในงานวิจัยนี้จะครอบคลุมทั้งนิยามแบบดั้งเดิมและนิยามในศตวรรษที่ 21 โดยประกอบด้วยผลประโยชน์แห่งชาติในมุมมองของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชน และการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาตินั้นควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมรัฐ-ราษฎร์ขึ้นมา ประกอบด้วยบุคคลจากทุกสาขาอาชีพที่สามารถจะเข้าใจว่าแท้ที่จริงแล้วผลประโยชน์แห่งชาติโดยรวมคืออะไร และของกลุ่มตนคืออะไร เพื่อให้ครอบคลุมผลประโยชน์แห่งชาติของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง
- วัตถุประสงค์แห่งชาติระยะ 10 ปีคือ สาระสำคัญของผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นให้แน่ชัด ซึ่งต้องการผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในห้วงเวลา 10 ปี เพื่อประโยชน์สำหรับใช้กำหนดเป็นเป้าหมายในการวางแผนปฏิบัติการ
- วัตถุประสงค์แห่งชาติรายปี สิ่งที่ต้องการ

ผลสำเร็จเป็นรูปธรรมในแต่ละปีซึ่งจะนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์แห่งชาติระยะ 10 ปี

- การตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในประเทศ เพื่อตรวจสอบปัญหา โอกาส จุดอ่อน และจุดแข็ง เพื่อนำข้อมูลไปกำหนดมหาวิทยาลัย/วิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์และนโยบายแห่งชาติต่อไป

- มหาวิทยาลัยเป็นการกำหนดทิศทางว่าจะพัฒนา ประยุกต์ใช้ และผสมผสานเครื่องมือพลังอำนาจแห่งชาติอย่างไรในอันที่จะบรรลุต่อความมุ่งประสงค์และผลประโยชน์แห่งชาติ

- วิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ เป็นภาพของความต้องการในอนาคตว่าประเทศเราต้องการจะไปอยู่ในตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ใด ซึ่งจะเชื่อมโยงกับความมุ่งประสงค์และผลประโยชน์แห่งชาติ

- พลังอำนาจแห่งชาติคือขีดความสามารถของชาติในการทำให้ผลประโยชน์แห่งชาติบรรลุผลในศตวรรษที่ 21 จะประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ด้านการทูต (Diplomacy) ด้านข้อมูลข่าวสาร (Information) ด้านการทหาร (Military) และด้านเศรษฐกิจ (Economy) โดยใช้คำย่อว่า DIME

- นโยบายแห่งชาติ ประกอบด้วยเป้าหมายร่วมทางยุทธศาสตร์ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์และพลังอำนาจแห่งชาติ เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน นโยบายนี้จะจุดเริ่มต้นของการจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยของยุทธศาสตร์ชาติ

- ยุทธวิธีดำเนินการ เป็นกลวิธีที่จะให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบและนำไปสู่ผลสำเร็จของวัตถุประสงค์แห่งชาติรายปี เป็นการนำด้านที่เป็นศิลป์ของยุทธศาสตร์มาใช้

- มาตรการเฉพาะและแผนงาน/แผนธุรกิจ/โครงการ การตรวจสอบย้อนกลับและทำ FAS TEST เป็นส่วนที่แปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และตรวจสอบประเมินผล (ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้)

3. การเสนอแนะแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569)

ด้านการกำหนดแนวความคิดทางยุทธศาสตร์นั้น การศึกษาค้นคว้านี้เห็นว่าการจะทำให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วใน 20 ปีนี้ได้นั้น ในระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) จะเป็นการเตรียมศักยภาพของชาติไทยให้พร้อมเป็นการใช้ยุทธศาสตร์เชิงรับ ก่อนที่ใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกต่อไปในขั้นที่ 2 (พ.ศ. 2570-2579) โดยมีสิ่งสำคัญ 2 ประการที่ต้องทำเร่งด่วนคือ รวมพลังประชารัฐ ผลักดันให้การพัฒนาประเทศเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่แท้จริง และปรับทิศทางของแต่ละภาคส่วนให้ไปในแนวทางเดียวกัน โดยยังคงดำเนินการตามทิศทางเป้าหมายที่ตนตั้งไว้เพื่อสร้างความหวังของไทยให้เป็นจริง และประการที่ 2 จัดระเบียบและเสริมความมั่นคงของประเทศให้มีขีดความสามารถพร้อมเข้าสู่ขั้นที่ 2 ต่อไป โดยเฉพาะด้านประชากรที่ต้องเร่งปรับปรุงทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และคุณธรรม โดยต้องปลูกฝังค่านิยมของคนให้สำนึกรักบ้านเกิดและรักเมืองนอนของตนให้กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ โดยมีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาประเทศและหนทางบรรลุเป้าหมายร่วมในการพัฒนาประเทศดังนี้

3.1 เป้าหมายร่วมในการพัฒนาประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาประเทศตามกรอบระยะเวลาของงานวิจัยนี้ ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศที่ต้องการคือ ต้องการให้ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (โลกที่ 1) ที่คนส่วนใหญ่ของประเทศมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างทั่วถึง โดยมีกรอบเป้าหมายร่วมดังนี้

“ทิศทางการพัฒนาประเทศจะมุ่งสู่เป้าหมายการมีความปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เป็นประเทศที่มีความมั่นคง มีความมั่งคั่ง และมีเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นประเทศที่มีรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่าง

ทั่วถึงเป็นธรรม เป็นประเทศที่มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี ในประชาคมโลก เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและ โลจิสติกส์ของภูมิภาค ปรับเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจที่ ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้นอย่างทั่วถึงในปี 2570 และปลูกคนหนุ่มสาว ให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น”

3.2 หนทางปฏิบัติในการบรรลุเป้าหมายร่วม ในการพัฒนาประเทศ

การศึกษาพบว่าหนทางปฏิบัติในการบรรลุ เป้าหมายร่วมในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันเป็น สิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนไม่ว่า จะเป็นประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ ซึ่งมีปัจจัยที่เกื้อกูลต่อความสำเร็จ ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีดำเนินการดังนี้

3.2.1 ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อความสำเร็จ

สถานการณ์ภายในประเทศต้องมียุทธศาสตร์ มีความสงบเรียบร้อยปราศจากความขัดแย้ง ทางการเมืองและสังคม สถานการณ์ภายนอกต้องมี สันติภาพ และจะต้องมีกระบวนการคิดตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวกำกับอยู่ตลอดเวลา

3.2.2 ยุทธศาสตร์

ได้พบว่าการพัฒนาประเทศเพื่อเปลี่ยน ผ่านไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมียุทธศาสตร์ 8 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ เสริมสร้างความมั่นคงภายใต้ การเมืองที่มีเสถียรภาพ และประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง เสริมสร้างระบบการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชันอย่างยั่งยืน สร้างสังคมแห่งความสุขอย่าง เท่าเทียม เป็นธรรม สร้างความเชื่อมโยงกับประเทศ ในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ทุกช่วงวัย พัฒนา เศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน พัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา ประเทศ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อย่างสมดุลและยั่งยืน

3.2.3 ยุทธวิธีดำเนินการ

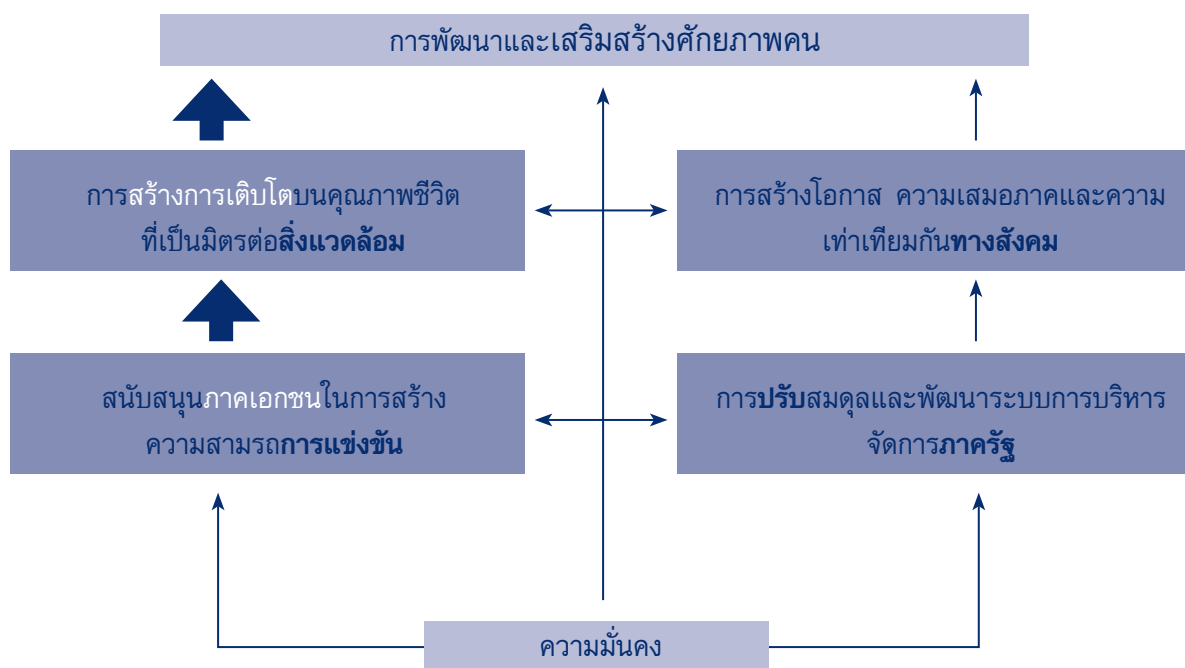
ยุทธวิธีดำเนินการตามแผนภาพที่ 5-2 โดยกำหนดแผนการปฏิบัติเป็น 2 แกน ด้านซ้ายใช้ ทฤษฎีทุนนิยมแรงผลักดันใหญ่สร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขัน และความเจริญเติบโต โดยมอบให้ภาค ธุรกิจเป็นความพยายามหลัก ใน 10 ปีนี้ต้องร่วมพัฒนา กับเพื่อนบ้านที่ชายแดนติดกันให้เจริญเติบโตไปพร้อม กันและเตรียมสร้างคนรุ่นใหม่ให้พร้อมทำการรุกต่อไป ในปีที่ 11

ส่วนด้านขวาใช้แนวคิดของแองกัสประกอบกับ แนวทางที่ทำอยู่เดิมปรับเปลี่ยนและสร้างสมดุลกลไก ภาครัฐ ทั้งคน โครงสร้าง และกฎระเบียบให้พร้อม สนับสนุนภาคเอกชนในขั้นแรกก่อนการรุกต่อไป และ พร้อมกับการสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำ ในสังคม เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกื้อกูลต่อการพัฒนา ประชากรให้มีปริมาณ คุณภาพ และคุณธรรม และ ปลูกฝังค่านิยมการรักบ้านเกิดให้มีในคนในแผ่นดินนี้ ก่อนปีที่ 9 ทั้งนี้ ใช้การทูตและความมั่นคงเป็นฐานหลัก โดยใช้แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงสร้างมาตรการเชิง รุกเข้าประสานสอดคล้องทั้งสองแกนมุ่งสู่ด้านบนเพื่อ สร้างทุนมนุษย์คือคนไทยรุ่นใหม่ให้มีปริมาณ คุณภาพ และคุณธรรมพร้อมและเพียงพอที่จะเป็นผู้นำคนในชาติ และอาเซียนให้สนับสนุนไทยในการสร้างความฝันและ ความหวังของไทยให้เป็นจริงโดยมีเป้าหมายให้พัฒนา คนทั้ง 3 ภาคส่วนให้พร้อมในปีที่ 10 เพื่อปรับเป็น ความพยายามหลักต่อจากภาคเอกชนในการนำพลัง สังคมร่วมกันดึงประเทศไทยเข้าสู่กระบวนการพัฒนา ตามเกณฑ์ของประเทศที่พัฒนาแล้วและสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ ใน ขั้นตอนของการรุก เป็นการรุกเพื่อสร้างฝันของไทยให้ เป็นจริงตามเป้าหมายร่วมที่กำหนด และให้เป็นประเทศ ที่พัฒนาแล้วได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2579

ระยะ 10 ปี ใช้ทฤษฎีแรงผลักดัน Big Push Theory ในการนำเข้าสู่กระบวนการพัฒนา ใช้เมืองเป็นกลไกหลักในการนำการพัฒนาประเทศ สร้างเครือข่ายพันธมิตรร่วมพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน โดยรัฐบาลมีบทบาทในการให้การสนับสนุน

ระยะ 10 ปี เตรียมศักยภาพคน มนุษย์ที่มีคุณภาพ มีค่านิยมรักบ้านเกิด เพื่อความมั่นคงในการพัฒนาระยะยาว

ระยะ 10 ปี ปฏิรูปประเทศอย่างถึงแก่นขอโครงสร้างอย่างรอบด้าน ลดความเหลื่อมล้ำ และปราบปรามคอร์รัปชันให้หมดสิ้น สร้างความเข้มแข็งภายใน

ใช้จุดแข็งด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของไทย บูรณาการกิจการด้านความมั่นคง และด้านต่างประเทศในการสร้างภายในประเทศให้เข้มแข็งและมั่นคง การรักษาดุลยภาพความสัมพันธ์ของจีนและสหรัฐฯ

แผนภาพที่ 5-2: ยุทธวิธีดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาค้นคว้าพบว่าแนวความคิดในการพัฒนาประเทศนั้นมีมากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มและแต่ละทฤษฎีก็จะมองผลประโยชน์แห่งชาติและจุดของการพัฒนาประเทศไปในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จะไม่เหมือนอีกช่วงเวลาหนึ่งไปทุกอย่าง จึงเห็นควรเสนอแนะรัฐบาลให้มึนโยบายการจัดทำโครงการศึกษาเรื่อง “แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาประเทศ” อย่างต่อเนื่องในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาควบคู่กับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมประกอบการจัดทำหรือทบทวนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไป

2. ควรให้ทำการศึกษาการพัฒนาของประเทศที่หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง เพื่อเป็นกรณีศึกษาและใช้กำหนดทางเลือกในการพัฒนาประเทศโดยรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเมือง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยตัวแบบในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่เหมาะสม สามารถใช้ร่วมกันได้ทุกภาคส่วนในการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ย่อยในแต่ละลำดับชั้น จนถึงผู้ปฏิบัติ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างมีหลักวิชาการ โดยเสนอแนะให้นำตัวแบบที่ใช้ในการวิจัยนี้ไปทดลองทำการวิจัยเพิ่มเติม

4. ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านชาวกองและการต่อต้านชาวกองระดับชาติทั้งในโลกจริงและโลกเสมือนจริงขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนทุกระดับชั้นสามารถรู้เท่าทันถึงเล่ห์กลที่กำลังเกิดขึ้นเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสังคมที่เหมาะสม และเพื่อประกันความเสี่ยง รวมทั้งให้มีความพร้อมที่จะป้องกันประเทศให้รอดพ้นจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน และพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

5. ควรให้จัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการภูมิปัญญาไทย” เพื่อนำวิถีการเกษตรดั้งเดิมมาใช้ผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย โดยเป็นศูนย์ผลิตและสำรองอาหารไว้หลาย ๆ แห่งทั่วประเทศ รวมทั้งเป็นศูนย์ปลูกป่าหมุนเวียนเพื่อเป็นแหล่งพลังงานสำรองไว้ทั้ง 4 ภาค

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กระทรวงกลาโหม. **เอกสารการป้องกันประเทศไทย พ.ศ. 2556**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2556.

คณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปเพื่อคืนความสุขให้คนไทย. **กรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2557.

นิเทศ ดินณะกุล. **“การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม”**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

พัทธรังษี วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. **“การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ”**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

พจน์ พงศ์สุวรรณ. พลตรี. **“หลักยุทธศาสตร์”**. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, 2536.

วิโรจน์ สารรัตนะ. **“แผนยุทธศาสตร์องค์การ”**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: หจก.ทิพย์วิสุทธิ, 2543.

สมพงษ์ ชูมาก. **“ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน”**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. **“เมื่อโลกไม่ใช่ใบเดิม”**. กรุงเทพฯ: อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล วินเทจ, 2553.

สุเมธ พรหมพันธุ์. **“พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสแก้ปัญหาชาติด้วยคลองกระ”**. กรุงเทพฯ: บริษัทปิกไลน์ จำกัด, 2545.

สภาพัฒนาการแห่งชาติ. **วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศ และการปรับเปลี่ยนกลไกภาครัฐ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.

ไสว บุญมา. **“ไต่คลิ่นลูกที่ 4 เมื่อ “ความพอเพียง”**

คือคำตอบ”. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทเนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2555 ของ สศช. เรื่องอนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สรุปสาระสำคัญรายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 3 ปี แผนพัฒนาฉบับที่ 11**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 ก.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 ข.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556–2560)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2556.

อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ. **“แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ”**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ม.ป.ป.

วารสารและหนังสือพิมพ์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, **“เอกสารศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องยุทธศาสตร์ความมั่นคงสหรัฐอเมริกา 2014”**. จุลสารศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์. ฉบับที่ 6 ปี 2557, หน้า 1-38 .

ไสว วิศวานันท์ และวรรณรัตน์ ท่าทอง, **ข่าวจีนศึกษา. วิเคราะห์การเมือง-ความมั่นคงจีน: การ**

ประชุมสองสภา 2015. ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 เม.ย.-
มิ.ย. พ.ศ. 2558 หน้า 16-22.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

จิราพร บุนนาค. “แนวคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง
ของชาติระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2541-2550)”.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2541.

จุลชีพ ชินวรโณ. “ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ลักษณะวิชายุทธศาสตร์”,
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2546.

ภาษาต่างประเทศ

Bartlett, Henry C., et al, “**The Art of Strategy
and Force Planning**”. Newport, RI: Naval
War College, 2004.

J. Boone Bartholomees, Jr., ed., “**U.S. Army
War College Guild to National Security
Policy and Strategy**”, (2nded.) Department
of National Security and Strategy, Carlisle
Barracks; U.S> Army War College, 2006.

John, Balysis; Smith, Steve and Owens, Patricia.
“**The Globalization of World Politics**”.
(4thed.) Oxford: Oxford University Press,
2007.

John G. Krenson, “**On Strategy: Integration of
DIME in the Twenty-First Century**”. PA:
U.S. Army War College, Strategy Research
Project, 2012.

Max G. Manwaring, Ambassador Stephen
“**Krasner’s Orienting Principle for Foreign
Policy (and Military Management) -
Responsible Sovereignty**”. PA: Strategic

Studies Institute, U.S. Army War College,
2012.

Pearcell, John A. and Richard B.Robinson.
“**Strategic Management: Planning for
Domestic&Global Competition**”. (14thed).
McGRAW Hill Education, 2015.

R. Craig Nation, National Power, in J. Boone
Bartholomees, Jr., (Ed.), “**U.S. Army War
College Guide to National Security
Issues Volume I: Theory of War and
Strategy**”. PA: Strategic Studies Institute,
2012.

Wheelen, Thomas L. and J.David Hunger
“**Strategic Management Business Policy**”.
(7thed). New Jersey: Prentice Hall, 2000.